

JIŘÍ GLET

KŘEŠŤANSKÝ

SLOVNÍČEK

Jiří Glet

Křesťanský slovníček

Úvod

V současné době si stále více zejména mladých lidí uvědomuje, že nejenom chlebem živ je člověk, a projevují zájem o duchovní věci. Mnozí z nich obrací svou pozornost taky ke křesťanskému učení. Je to tak dobře, neboť evropská civilizace a kultura posledních dvou tisíc let je především křesťanskou civilizací a kulturou.

Taky naše země má dlouhou křesťanskou tradici sahající až do 9. století. Již v roce 845 se v bavorském Řezně konal křest 14 českých knížat, jejichž jména však neznáme. V roce 863 přicházejí do Velkomoravské říše věrozvěsti sv. Cyril a sv. Metoděj a na území Velkomoravské říše byla vystavena řada kamenných kostelů, jejichž základy se dodnes zachovaly, například ve Starém Městě u Uherského Hradiště či v Mikulčicích.

První historicky doložený panovník přemyslovské dynastie byl Bořivoj, který vládl přibližně v letech 868 – 889. Kníže Bořivoj se společně se svou manželkou nechal pokřtít, a právě tento křesťanský přemyslovský panovník nechal postavit první křesťanské kostely v Čechách. Byla to rotunda sv. Klimenta v Levém Hradci a kostelík Panny Marie na Pražském hradě. Kněžna Ludmila zemřela roku 921 mučednickou smrtí a stala se první českou sveticí, jako sv. Ludmila. Sv. Ludmila bývá taky nazývána „matkou České země.“

Vnuk sv. Ludmily, přemyslovský kníže Václav, který byl v roce 935 zavražděn svým bratrem Boleslavem, byl považován za mučedníka a jako světec sv. Václav se stal patronem Čechů a České země. Václavovo jméno pojilo generace a vytvářelo pocit sounáležitosti

s vlastní. V těžkých dobách, za válek a hladomorů, byl sv. Václav symbolem národa, a taky dnes je neodmyslitelně spojován s více než tisíciletou historií Českého státu.

Ve středověku vznikla rovněž tak malebná česká krajina, shluk stavení okolo venkovského kostelíka. Na okraji vsi se rozkládaly sady, zahrady, louky, pastviny a pole a na obzoru se pak táhl pás lesa. Jen se kolem sebe řádně rozhlédněte. V téměř každé vsi stojí venkovský kostelík, ve městě najdete zpravidla hned několik kostelů a zachovaly se taky některé kláštery. V naší zemi jsou taky mnohá, hojně navštěvovaná poutní místa. Na náměstích, na návších, v polích i lesích najdete mnoho soch světců a světic, kříže, Boží muka, kaple a kapličky, které tak dotvářejí půvabný kolorit české krajiny.

Žijeme-li v této krásné křesťanské krajině, bylo by vhodné seznámit se alespoň s některými křesťanskými pojmy a symboly. K tomu právě slouží tento slovníček. U některých hesel se taky zmíním o křesťanské tradici v České zemi.

A

Abatyše

je představená ženského kláštera. Sv. Anežka Česká v roce 1233 zakládá Starém Městě pražském Anežský klášter, který byl osazen řádem klaristek, ženskou odnoží minoritů. Sv. Anežka Česká se stala první abatýší tohoto kláštera.

Adorace

Jde o gesto přiložení rukou na rty a potom jejich obrácení k posvátnému obrazu nebo předmětu na znamení oddanosti a úcty. Adorace vyjadřuje úplnou závislost člověka na Bohu, jehož absolutní svrchovanost tak člověk uznává.

Advent

Slovo Advent vzniklo z latinského adventus, tj. příchod. V křesťanském světě tento výraz označuje příchod Mesiáše, který neuskutečnil vtělením Ježíše Krista. V liturgii je Advent obdobím, které předchází Vánocům a znamená začátek liturgického roku. Advent začíná v neděli, která je nejbližší svátku sv. Ondřeje (30. 11.) Přípravná doba na Vánoce tedy zahrnuje čtyři neděle před Štědrým dnem. Adventní doba byla dobou postní, v níž platily zásady střídmosti v jídle a pití. V adventní době platil zákaz zábav, tance a zpěvu. Lidé se vzájemně navštěvovali, besedovali, chodili na bohoslužby a zbožně rozjímal. Adventní půst

skončil na Štědrý večer s východem první hvězdy, a pak rodina zasedla k slavnostní štědrovečerní večeři.

Adventisté

jsou přívrženci některých křesťanských komunit, které očekávají jako blízký druhý a konečný příchod Ježíše Krista. V současné době existuje více než 50 adventistických společností a jednou z neznámějších jsou Adventisté sedmého dne.

Almužna

je jakákoliv finanční pomoc věnovaná potřebné osobě z lásky k Bohu, aniž by byla žádána zpět. Almužna je tedy jedním z projevů dobročinnosti, který vyjadřuje současně i lásku k Bohu a lásku k bližnímu.

Amen

Slovo amen pochází z hebrejského aman, což se překládá jako je to tak, je to pravda, v pravdě. Jestliže v evangeliu sv. Jana je psáno: „Amen, amen pravím vám,“ je tím myšleno „v pravdě v pravdě pravím vám.“ Slovo amen přešlo spontánně z hebrejské liturgie do křesťanské jako hromadný souhlas shromážděných věřících.

Anděl

Slovo pochází z řeckého slova angelos, tj. posel předávající zprávu. Andělé, o nichž se píše v Bibli, jsou nadpřirozené duchové bytosti, jež stvořil Bůh a jejichž posláním je velebit Boha a předávat lidem zprávy. Ikonografie představuje anděly s hlavou obklopenou svatozáří. Kolem

Boha tvoří božský nebeský dvůr a pějí na něj chválu. Většinou mají křídla, jejichž počet se mění podle jejich postavení v hierarchii. Boží trůn obklopují serafové s třemi páry křídel a chválí Boží svatost. Cherubové mají dva páry křídel a nesou Boží trůn a táhnou Boží vůz. Archandělé s jedním párem křídel na sebe berou lidskou podobu a zjevují se lidem, aby jim předali Boží poselství. Tři z nich mají velmi významnou úlohu. Archanděl Michael je vůdcem nebeského sboru a strážný anděl církve. Je často zobrazován jak bojuje s ďáblem, který má podobu draka. Archanděl Rafael je andělem léčitelem. Archanděl Gabriel zvěstoval Panně Marii, že byla vyvolená k tomu, aby se stala matkou Božího syna Ježíše Krista. Anděl strážný je druh a ochránce, kterého Bůh dal každému člověku od narození. Svati andělé, neboli dobří andělé, zůstali s Bohem. Ti ostatní jsou padlí andělé, démoni a ďáblové.

Anglikánství

Anglikánstvím se rozumí komplex učení a institucí anglikánské církve a taky církví, které se ve Velké Británii a jinde označují jako církve anglikánského společenství a podléhají arcibiskupovi z Canterbury. Anglikánství dnes zahrnuje všechny národy, které uznávají anglického krále či královnu jako nejvyšší hlavu své církve.

Antikrist

Tento termín označuje historickou sílu postavenou proti Ježíši Kristu, která bude působit především v posledních časech a bude zničena samotným Kristem při Božím soudu.

Antisemitismus

Tímto termínem označujeme každé protizidovské nepřátelství.

Apokalypsa

znamená odhalení, zjevení a vztahuje se především k viděním posledního času, Božího soudu a ke znamením, která jej budou ohlašovat. Apokalypsou se taky nazývá Zjevení Jana, prorocká kniha sv. Jana, která patří k literárnímu apokalyptickému žánru. Tato kniha je poslední knihou Nového Zákona.

Apoštol

Slovo pochází z řeckého apostolos, tj. vyslaný. Je to titul udělený dvanácti Ježíšovým učedníkům, které si Ježíš Kristus sám vybral a poslal je, aby hlásali jeho evangelium. Jsou to: Petr, Ondřej, Jakub (starší), Jan, Filip, Bartoloměj, Matouš, Tomáš, Jakub Alfeův (mladší), Šimon (horlivec), Juda Tadeáš a Jidáš Iškariotský, na jehož místo byl později vybrán Matěj.

Apsida

zpravidla půlkruhový, někdy mnohoúhelníkový prostor za oltářem křesťanského chrámu. Pěknou půlkruhovou apsidu má například románská rotunda sv. Martina na pražském Vyšehradě.

Arcidiecéze

neboli arcibiskupství je ústředním sídlem církevní provincie tvořené několika diecézemi neboli biskupstvími. V čele arcibiskupství stojí arcibiskup, metropolita sídelních diecézí. Poněvadž je arcibiskup

hlavou církevní oblasti, má rovněž úkoly a pravomoci podle církevního práva. V naší zemi jsou dvě arcibiskupství římsko-katolické církve. Arcibiskupství pražské spravuje Biskupství českobudějovické, Biskupství plzeňské, Biskupství litoměřické a Biskupství královéhradecké. Arcibiskupství olomoucké spravuje Biskupství brněnské a Biskupství ostravsko-opavské.

Archa

je gotický skříňkový oltář zdobený malbami, řezbami a někdy taky volnými sochami. Na hradě Křivoklátu, v hradní kapli, se nachází gotická archa s vyobrazením sv. Barbory a sv. Kateřiny.

Archa úmluvy

je vyřezávaná schránka z akátového dřeva, která podle ústního podání obsahovala psanou úmluvu mezi Bohem a Izraelity na Sinaji, včetně desatera přikázání. Má se za to, že byla zničena současně s Šalamounovým chrámem při dobytí Jeruzaléma Babyloňany v roce 587 př. n. l.

Armáda spásy

je protestantské křesťanské sdružení s organizací vojenského typu, zaměřené na šíření křesťanství a sociální pomoc. Členové Armády spásy jsou oblečeni do charakteristických vojenských uniforem a organizují shromáždění na ulici se zpěvem a hudbou. Založili taky mnoho sociálních ústavů pro chudé lidi.

Ateismus

Ideologický postoj toho kdo popírá nebo odmítá existenci Boha.

Atribut

je věc, rostlina nebo zvíře, které jsou přiřazovány k určité osobnosti a tuto osobnost zároveň charakterizují. V křesťanském učení to bývají zpravidla světci a světice. Například klíč a sv. Petr, lev a sv. Jeroným a kolo a sv. Kateřina.

Aureola

neboli svatozář. Svítící kroužek, někdy s paprsky, který podle tradiční ikonografie obklopuje hlavu Ježíše Krista, Panny Marie a svatých. V teologickém smyslu aureola označuje nepodstatnou odměnu svatých, jež je šperkem dokonalosti za to, co uskutečnili ve svém pozemském životě pro křesťanskou víru. Naším oblíbeným světce je sv. Jan Nepomucký. Světcovu sochu vždy poznáte podle pěti hvězd na svatozáři kolem jeho hlavy. Těch pět hvězd prý ukazovalo rybářům místo, kde byl v řece Vltavě tento svatý mučedník nalezen. Na pravoslavných ikonách jsou světci a světice vždy znázorňováni s hlavou obklopenou zlatou svatozáří.

Ave Maria

neboli Zdravas Maria je nejrozšířenější mariánská modlitba. Tato modlitba má dvě části. V první části jsou slova archanděla Gabriela: „Zdravas Maria, milosti plná, Pán s tebou,“ a slova sv. Alžběty: „Požehnaná jsi mezi ženami, požehnaný plod života tvého Ježíš. Druhá část je přímluvnou modlitbou církve k Matce Boží.